

De Zuidwestelijke Delta als één estuarium

Een volk dat leeft
bouwt aan zijn toekomst

Samenvatting

Het Deltaprogramma heeft estuariene dynamiek als ecologisch streefdoel voor de Zuidwestelijke Delta. Een estuarium kan de waterveiligheid aanzienlijk verbeteren door ruimte te bieden aan een nog altijd ontbrekende nationale noodberging.

Hierbij kunnen de verworvenheden van de Deltawerken behouden blijven, zoals een verkorte kustlijn, de zoetwatervoorraden voor landbouw en industrie en een zoete Schelde-Rijnverbinding. Verbindingen, doorstroming en getijde zullen de milieuproblemen oplossen, zoals het alsmaar levenlozer worden van de Grevelingen, overlast van blauwalgen in het Volkerak-Zoommeer en voedseltekort in de Oosterschelde. Deze algehele verbetering van de waterkwaliteit bevordert recreatie, toerisme, visserij en schelpdierweek. Tegendruk van zoet water keert tevens de sluipend voortgaande verzilting van Nederland.

Een geleidelijke overgang van vele tientallen kilometers van zout naar zoet, van getij naar getijloos, geeft organismen ruimschoots de tijd om zich lichamelijk aan te passen aan de veranderende leefomstandigheden en maakt massale [vismigratie](#) weer mogelijk. De huidige fragmentarische bekkenbenadering wijkt voor een bredere visie van een continue voortgaand veranderend systeem onder invloed van stabiele estuariene dynamiek.

De grootst denkbare bijdrage aan de West-Europese natuur is het herstel van de ecologische relaties tussen de zee en de rivieren met een forse toename van de biodiversiteit. Daarmee zijn alle natuur- en milieuorganisaties te overtuigen.

Sluit de kust en open de afsluitbare poorten voor [gouden tijden](#) van mens en natuur!

Data

Titel: De Zuidwestelijke Delta als één estuarium

Locatie: Zuidwestelijke Delta in landelijke context

Opdrachtgever(s): op ideële gronden in 2008 de uitnodiging van de Commissie Veerman aanvaard

Ontwerper(s): Adviesgroep Borm & Huijgens

Jaar van ontwerp: concept 2008, definitief 2014

Betrokken partij(en): W. Borm, C. Huijgens, M. Boelaars, C. de Witte en D. v.d. Berg

Contactpersoon: W. Borm

bormdekkers@casema.nl ,

www.adviesgroepbormenhuijgens.nl

Planfase: verkenning

Schaal: nationaal/internationaal

Stad-land: stedelijk en landelijk gebied

Opgave: waterveiligheid en zoetwater

Meekoppelkans(en): wonen, werken, recreatie, landbouw en natuur.

Volgens internationale afspraken dient Nederland de poort te openen voor de trekvis. De Kier gaat niet werken en is slechts bedacht om Europese sancties te ontlopen. Een estuarium, zoals hier de S-bocht van het Rijn-Maas-estuarium (zie gele pijlen), is een betere keuze.

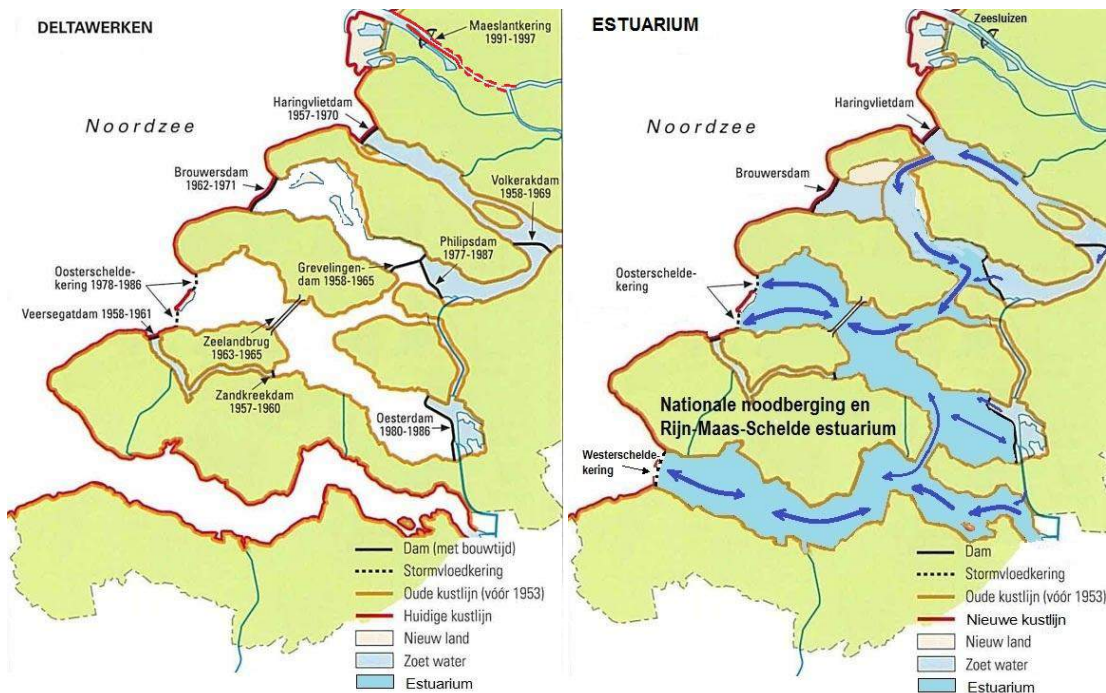

Zoogdieren als grijze zeehond en bruinvis zullen niet meer hongeren in de Oosterschelde, maar de visrijke estuariumwateren opzoeken om aan te sterken.

Aanslibbing, verlanding en moerasvorming trekken vogels als kluten, lepelaars en kraanvogels aan.

Foto's: Cor Huijgens

Plantoelichting

De afbeeldingen tonen de kustlijnverkortingen van de Deltawerken en vervolgens die van het estuarium. Door waterloopkundige maatregelen vormen de voormalige zeegaten een estuarium en een nationale noodberging.

Kustlijnverkorting

Binnendringende zeegaten bedreigden het land dat nu wordt beschermd door de kustlijnverkortingen van de Zuiderzeewerken en de Deltawerken. De open gebleven Nieuwe Waterweg en Westerschelde vormen samen het grootste gevaar voor een klimaatbestendig Nederland: In de regio Rijnmond –Drechtsteden komt het water nog altijd van twee kanten. Het is van levensbelang dat het omslagpunt van zee en rivieren niet langer in dit economisch hart blijft liggen, maar dat door routeverlegging en –verlenging het zich weer verplaatst naar een locatie waar getijdengebieden zich optimaal mogen ontwikkelen. Een onaanvaardbaar overstromingsrisico van het Scheldebekken van 1/70 per jaar, maakt dat ook een [kering](#) voor de Westerschelde steeds meer in beeld komt.

Afsluiting van beide waterwegen biedt de havens veel voordelen en uiteindelijk zullen deze economische belangen de doorslag geven. De concurrentiepositie van de Vlaams-Nederlandse zeehavens neemt

toe met verbetering van de gezamenlijke logistieke infrastructuur. Het getij bij Antwerpen is nu al twee keer zo groot als bij Vlissingen en daar komen nog eens de zeespiegelstijging en verdere verdiepingen bovenop. De ‘vrije doorvaart’ van de Westerschelde zal verbeteren bij een kering. Zeeschepen zullen minder last hebben van het korte verblijf in de zeesluis, dan van het huidige extreme getijde en overige sluisen. Een nieuwe terminal in diep water aan zee beperkt het aantal sluispassages.

Een korte en afsluitbare kustlijn beschermt tegen stormvloed en grootschalige verzilting en is dan ook onmisbaar voor waterveiligheid en zoetwatervoorziening.

Een nationale noodberging

Door waterloopkundige maatregelen veranderen de wateren van de voormalige zeegaten in de Zuidwestelijke Delta niet alleen in een estuarium, maar ook in een maximale nationale noodberging. Dit zorgt ervoor dat bij hoge en snelle rivieraanvoeren de afvoer doorgaat, ook bij gesloten

zeekeringen vanwege stormopzet. Met een grote ‘badkuip’ blijft het moment van een kritieke situatie in het rivierengebied langer uit en ook dijkverbetering zal er de veiligheid vergroten.

Zoet water van levensbelang

Behoud van de zoetwatervoorraden is van nationaal belang. Heel Nederland mag niet afhankelijk worden van het IJsselmeer en zoet water dient te liggen waar het nodig is. Met de Deltawerken stopte de toevoer van zoet water naar de Zuidwestelijke Delta en kwamen de Zeeuwse eilanden pas echt in het zout te liggen. De Grevelingen werd van een gepland zoet meer een zout meer. Dit milieu blijkt niet stabiel.

Pas na afsluiting van de Nieuwe Waterweg met sluisen stopt het gigantische zoetwaterverlies en kan met tegendruk van zoet water de [verziltinggrens](#) dichtert tegen de kustlijn gelegd worden. Nederland zal zich profileren als hét exportland van zoet water.

Volgorde van aanpak

Begin vanaf de zeezijde:

Het verbinden van Oosterschelde en Grevelingen kan door aanleg van een brug naast de Grevelingendam en het dan verwijderen van de dam. De aanleg van zeesluizen voor de [Nieuwe Waterweg](#) heeft de hoogste prioriteit en bespaart meteen vele miljarden euro's aan geplande maatregelen om Zuid-Holland Zuid te beschermen.

Bij de doorsteek van Goeree, de zogenaamde Scharzee, mag brak water nooit het Haringvliet bereiken vanwege de zoetwatervoorraad. Een vaargeul met een debiet van ca. 800 m³/sec tussen lage en lange kribben, met daartussen weer hogere en kortere kribben, maakt dat er steeds voldoende stroming is en de doorvoer bij hogere rivierafvoeren kan toenemen.

Deze doorsteek, met bruggen, dient samen met de zeesluizen in de Nieuwe Waterweg gereed te zijn. Vervolgens verplaatst het omslagpunt zee en rivieren zich van Dordrecht naar de Grevelingen. De Grevelingen verandert geleidelijk in een natuurlijke estuariene overgang en maakt deel uit van de zogenaamde S-bocht, het estuarium van Rijn en Maas.

De voormalige zeegatmond van de Grevelingen is in te richten als zoetwaterbekken. De aanwezige kokersluis, die indertijd de Grevelingen zou ontzilten, is hiervoor inzetbaar. Deze zoetwatervoorraad lost de problemen op voor Schouwen-Duiveland, geeft tegendruk aan verzilting en ligt gunstig voor de export van water. Ook buiten de huidige kustlijn zijn exportbekkens te realiseren zoals

boven de monding van de Nieuwe Waterweg in de luwte van de Maasvlakte.

Zodra er een Westerscheldekering ligt, kunnen Oosterschelde en Westerschelde verbonden worden om de (inter-)nationale noodberging en de gezamenlijke spuicapaciteit te vergroten. Dit kan door het verbrede kanaal door Zuid-Beveland permanent open te zetten, maar ook via een overlaat. Het water mag vrij van de ene naar de andere zijde stromen. Opslibbing van de overlaat zal er voor zorgen dat men hier later land kan 'oogsten' en een volgende doorgang creëren. Een planning voor de lange termijn dient te worden gemaakt voor zowel de afschrijving van bedrijven alsook het winnen van gronden voor de landbouw.

Conclusies

Het [Deltaprogramma](#) anticipeert gebrekkig op de waterproblemen en probeert de negatieve effecten van de Deltawerken een beetje terug te draaien in plaats van een stap voorwaarts te zetten. De Adviesgroep Borm & Huijgens publiceerde daarentegen "De [herijking](#) van de Nederlandse zoetwaterverdeling" (H2O/25/26-2009 pag. 24-28) om aandacht te vragen voor een progressieve en doelgerichte benadering van de waterproblematiek. Tientallen artikelen volgden in de jaren erna. In een [raamwerk](#) voor een tweede Deltaplan wordt onze visie weergegeven. Deze omvat afronding van de kustlijnverkorting, kustbescherming met [golfdempers](#), klimaatbuffers om de Afsluitdijk en een estuarium van Rijn, Maas en Schelde, tevens

ationale noodberging rivierwater. Steeds meer worden onze ideeën en opvattingen bevestigd. Daadkracht is vervolgens nodig om te komen tot grote integrale systeemmaatregelen, die internationaal bewondering afdwingen. Wanneer men hierbij aanvullend voortbouwt op de aanwezige infrastructuur en samenwerkt met de natuurlijke processen, is dit goedkoper en duurzamer dan het huidige beleid. Een fundamenteel andere aanpak van het Deltaprogramma is dan ook onontkoombaar. De Zuidwestelijke Delta speelt een cruciale rol voor een klimaatbestendig Nederland. Een inrichting als estuarium is hiervoor het meest kosteneffectief.

U kunt het allemaal nog eens nalezen op de website: www.adviesgroepbormenhuijgens.nl

Adviesgroep Borm & Huijgens - integraal waterbeheer augustus 2014

Met dank aan onderstaande inspiratiebronnen:

Prof. Dr. H. Saeijs: Weg van water

C. Rooijendijk: Waterwolven

Prof. Drs. Ir. J. K. Vrijling: Vertrouw op de dijk

J. van Alphen, RWS Waterdienst: De Rijnmond in de toekomst

RWS-TNO: De mooiste en veiligste delta 2010-2100

Adviesgroep Butijn en van den Haak: Drijvende golfdempers

Bureau Beaufort: Plan Beaufort

Ir. T. Rijcken: Afsluitbaar Open Rijnmond

Ir. W. Lases: Westerscheldeproblematiek

Ir. C. Lely: uitspraak titelafbeelding